

Nasilje in spolno nadlegovanje na delovnih mestih medicinskih sester v Sloveniji (1999)

Podatki so povzeti iz prispevkov avtoric: Darinke Klemenc, Irene Planinšek in Majde Pahor.

Glavni namen raziskave v letu 1999 je bil ugotoviti prisotnost nasilja nad medicinskimi sestrami (MS) na njihovih delovnih mestih v Sloveniji, vrste nasilja, povzročitelje, pa tudi posamezne dejavnike, ki so povezani s pojavom nasilja. Uporabljena je bila deskriptivna metoda. Za zbiranje podatkov je služil anketni vprašalnik, ki je bil v prvem delu izdelan na osnovi Bussovega vprašalnika (1961) in njegove priredbe po Farrellovi (1997). Drugi del anketnega vprašalnika je bil namenjen ugotavljanju spolnega nasilja in nadlegovanja.

Razposlanih je bilo 750 vprašalnikov, 500 na enajst regionalnih društev MS in zdravstvenih tehnikov (ZT) glede na število članic in članov Zbornice – Zveze po posameznih regijah, 250 pa dodatno na Psihiatrično kliniko v Ljubljani. Od 750 razposlanih anketnih vprašalnikov smo dobili 376 vrnjenih, to je 50,3% realizacija vzorca. Med njimi je bilo 356 žensk (94,7%) in 15 moških (4%), 5 oseb (1,3%) pa spola ni navedlo. Povprečna starost anketirancev je bila 38,4 leta. Izobrazbena struktura anketiranih je bila sledeča: srednja izobrazba 181 oseb (48,1%), višja 152 oseb (40,4%), visoka strokovna 11 oseb (2,9%) in univerzitetna 27 oseb (7,2%).

Rezultati 1. dela anketnega vprašalnika po Bussu in Farellovi.

Anketiranci so odgovorili, da so bili priča nasilju na delovnem mestu (kadarkoli v življenju) v 272 primerih, to je 72,3 %. Pojavnost nasilja je v 171 primerih (46%) v dopoldanskem času. Dobra četrtina vsega nasilja (27%) se dogaja na hodniku, druga četrtina pa v bolniški sobi. Rezultati raziskave glede na obliko nasilja kažejo, da je pri verbalnem pasivnem indirektnem nasilju visok odstotek bolnikov (38,8%), ki »dopuščajo opravljanje MS«. Po drugi strani pa je pojav razumljiv, saj je MS z bolnikom v nenehnih neposrednih stikih. Verbalno pasivno direktno nasilje (zavrnuti razgovor, ne sodelovati v razgovoru) je 24,7% pri zdravnikih in 22,1% pri bolnikih, pa tudi 17,6% pri MS, kar kaže na slabo komuniciranje v zdravstvenem timu, zlasti z zdravniki. Rezultati o verbalnem aktivnem indirektnem nasilju kažejo, da je opravljanja MS in razširjanja zlonamernih govoric pri bolnikih, zdravnikih in MS skoraj 30%. Rezultati potrjujejo ugotovitve MacKaya (1993) in Pahorjeve (1997), da sta poklicni skupini zdravnikov in MS včasih bolj obremenjeni z medsebojnimi odnosi kot z bolniki. Najbolj pogosto je verbalno aktivno direktno nasilje, to je besedno napasti, ponižati MS. Od povzročiteljev najvišje mesto zavzema zdravnik, takoj za njim pa MS, kar nam ponovno dokazuje pomanjkljivo sposobnost sporazumevanja in normalnega komuniciranja v zdravstvenem in negovalnem timu.

Naslednji tip nasilja je telesno pasivno indirektno, ki je po Bussu opisan kot "namerno se ne odzvati zahtevi MS po izvedbi potrebne zadane naloge". Bolniki izstopajo z 18,4%.

Pri telesnem aktivnem direktnem nasilju izstopa z 28,5% bolnik. Podatek potrjuje ugotovitve koloradskega združenja MS (Carroll, Goldsmith, 1999), kjer jih približno tretjina navaja, da so bile leta 1996 žrtve nasilja na delovnih mestih. Tudi svojci s 15 primeri napadov (skoraj 4%) in zdravniki z 12 primeri (3%) potrjujejo teorije o prisotnosti nasilja med Slovenci (Musek, 1994).

Nasilje so najbolj zaznavale MS s srednjo izobrazbo (V 51 primerih, to je 13,6%), takoj za njimi so MS z višjo izobrazbo (v 45 primerih, to je 12%), obe v starostni skupini od 36 do 45 let. Sledi jima skupina od 26 do 35 let (9,3% s srednjo in 7,7% z višjo izobrazbo).

Visok odstotek je odgovorov, da bi ob pojavih nasilja na delovnih mestih zaposleni v ZN potrebovali nasvet, kar kliče po resnem pristopu k obravnavani problematiki.

Rezultati 2. dela anketnega vprašalnika: spolno nasilje/nadlegovanje (SN)

Na anketno vprašanje, kjer smo spraševali ali so bili anketiranci kadarkoli do sedaj priča spolnemu nasilju/nadlegovanju (SN) nad medicinskimi sestrami (MS), je 34,8% anketirancev odgovorilo z da in kar 61.4% jih je odgovorilo, da niso nikoli opazili kakršnokoli obliko SN v svojem delovnem okolju. SN se pogosto ponavlja, saj je 35% MS doživelo SN do 3 krat, 34% od 3 do 10 krat, kar 31% pa nad 10 krat. Opredelili smo kot možni kraj dogajanja bolniško sobo, hodnik, ordinacijo, dežurno sobo ali pa kje drugje. Največ vprašanih je odgovarjalo, da se SN izvaja »drugje«, a kar 23% MS jih meni, da se SN dogaja na hodniku, 20% MS so opredelile hodnik in ravno toliko (20%) jih je odgovarjalo, da je kraj SN ordinacija. Najmanj SN doživijo MS v dežurnih sobah (11%).

Predvideli smo povzročitelje SN in prikazali na določeno obliko SN. Tako je bilo mogoče, da so anketirane MS doživele različne oblike nasilja od različnih povzročiteljev. Ugotovili smo, da MS največkrat doživijo neverbalno obliko SN. Ta oblika SN je najpogostejša pri vseh navedenih povzročiteljih. Tako obliko SN doživijo MS v 23.1% s strani zdravnikov in en odstotek manj pogosto (22.1%) s strani bolnikov. Besedno je MS nadlegovalo 86 zdravnikov (18.1%), 60 bolnikov (16.0%) in 24 drugih zdravstvenih delavcev (6.4%). Manjši odstotek MS je odgovorilo, da so bile žrtev telesnih oblik nadlegovanja. Tako jih je SN doživelo 56 s strani zdravnikov (14.9%) in 45 s strani bolnikov (12.0%), veliko manj – 22 pa s strani drugih zdravstvenih delavcev (5.9%), 5 MS s strani svojcev. S strani zdravnikov je 7 MS (1,9%) doživele, da so od njih zahtevali spolnost, medtem ko je 5 bolnikov (1.3%) in 4 (1.1%) svojci postavljalo enake zahteve. Štiri MS (1.1%) so v anketi odgovorile, da so jim grozili in jih fizično napadli bolniki in enako tudi zdravniki. Dva svojca (0.5%) in dva druga zdravstvena delavca (0.5%) sta izvedla fizični spolni napad nad MS. MS, ki doživijo SN, se največkrat zaupajo kolegici, 103 (27.4%) drugi MS. Manj - 55 MS (14.9%) je odgovorilo, da o neprijetnem dogodku govorijo s sodelavcem, ki ni MS ali zdravnik, a kar 55 MS (14.6%) je izjavilo, da o tem ne zaupajo nikomur. Malo - 27 MS (7.2%) se zaupa svojim sorodnikom in le 10 MS (2,7%) se obrne na pristojne službe.

Več o raziskavi lahko najdete v:

- Klemenc D, Pahor M. Nasilje na delovnih mestih medicinskih sester v Sloveniji. V: Nasilje in spolno nadlegovanje na delovnih mestih medicinskih sester v Sloveniji. Zbornik člankov s strokovnega srečanja z mednarodno udeležbo. Društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Ljubljana, 1999;12-35.
- Planinšek I, Pahor M. Spolno nasilje/ nadlegovanje nad medicinskimi sestrami na njihovih delovnih mestih v Sloveniji. V: Nasilje in spolno nadlegovanje na delovnih mestih medicinskih sester v Sloveniji. Zbornik člankov s strokovnega srečanja z mednarodno udeležbo. Društvo medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Ljubljana, 1999;36-55.
- Klemenc D, Pahor M. Zmanjševanje pojavov nasilja na delovnih mestih medicinskih sester v Sloveniji. Obzor Zdr N 2004; 38:42-52.
- Planinšek I, Pahor M. Spolno nasilje /nadlegovanje ter ukrepi za njegovo odpravljanje v zdravstveni negi v Sloveniji. Obzor Zdr N 2004; 38:53-9.